

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Konin, dnia 07-11-2016 r.

Sąd Okręgowy w Koninie Wydział I Cywilny

w składzie:

Przewodniczący: SSO Jan Bartniak

Protokolant: Monika Lewandowska

po rozpoznaniu w dniu 04-11-2016 r. w Koninie

sprawy z powództwa R. N. (1), M. N. (1)

przeciwko (...) SA V. (...) z siedzibą w W.

o rentę wyrównawczą, zadośćuczynienie i odszkodowanie w kwocie łącznej 497,201 zł

I. Zasądza od (...) SA V. (...) z siedzibą w W.:

1. na rzecz powódki R. N. (1):

- tytułem skapitalizowanej renty wyrównawczej kwotą 63.066,26 (sześćdziesiąt trzy tysiące sześćdziesiąt sześć 26/100) zł wraz

z odsetkami ustawowymi: od kwoty 41.600 (czterdzieści jeden tysięcy sześćset) zł od dnia 14.01.2014r. i z odsetkami ustawowymi za opóźnienie od dnia 1.01.2016r., i od kwoty 21.466,26 (dwadzieścia jeden tysięcy czterysta sześćdziesiąt sześć 26/100)zł wraz

z odsetkami ustawowymi od dnia 21.01.2015r., i z odsetkami ustawowymi za opóźnienie od dnia 1.01.2016r.,

- tytułem zadośćuczynienia kwotą 60.000 (sześćdziesiąt) tysięcy zł wraz z odsetkami ustawowymi od dnia 28.02.2013r. i z odsetkami ustawowymi za opóźnienie od dnia 1.01.2016r.,

- tytułem odszkodowania kwotą 20.000 (dwadzieścia) tysięcy zł wraz

z odsetkami ustawowymi od dnia 28.02.2013r. i z odsetkami ustawowymi za opóźnienie od dnia 1.01.2016r.,

2. na rzecz powódki M. N. (1):

- tytułem zadośćuczynienia kwotą 70.000 (siedemdziesiąt) tysięcy zł wraz z odsetkami ustawowymi od dnia 28.02.2013r. i z odsetkami ustawowymi za opóźnienie od dnia 1.01.2016r.,

- tytułem odszkodowania kwotą 20.000 (dwadzieścia) tysięcy zł wraz

z odsetkami ustawowymi od dnia 28.02.2013r. i z odsetkami ustawowymi za opóźnienie od dnia 1.01.2016r.,

II . Oddala powództwo w pozostałej części.

III. Nakazuje pobrać na rzecz Skarbu Państwa (Sąd Okręgowy

w Koninie) tytułem zwrotu wydatków, od powódek kwotą 359,51 (trzysta pięćdziesiąt dziewięć 51/100)zł i od pozwanego kwotą 359,51 (trzysta pięćdziesiąt dziewięć 51/100) zł odstępując od obciążania stron pozostałymi nieuiszczonymi w sprawie kosztami sądowymi.

IV. Znosi wzajemnie poniesione przez strony koszty procesu.

SSO Jan Bartniak

I C 1209/14

UZASADNIENIE

Pozwem skierowanym do Sądu Okręgowego w Koninie powódki: R. N. (1) i M. N. (1) wniosły o zasądzenie od pozwanego (...) S.A. V. (...) w W. zadośćuczynienia i odszkodowania, a na rzecz R. N. (1) także skapitalizowanej renty, z tytułu śmierci (w dniu 16 maja 2011 r.) męża i ojca J. N. (1) oraz zwrotu kosztów postępowania, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych.

Żona zmarłego – R. N. (1) wniosła o zasądzenie kwoty 50.000 złotych z tytułu odszkodowania (za znaczne pogorszenie jej sytuacji życiowej) i 90.000 zł tytułem zadośćuczynienia wraz z odsetkami ustawowymi od powyższych kwot od dnia 28 lutego 2013 roku do dnia zapłaty oraz kwoty 67.201 zł. tytułem skapitalizowanej renty wyrównawczej od dnia 1 czerwca 2011 r. do dnia 30 maja 2015 r. z ustawowymi odsetkami od dnia 14 stycznia 2014 r. do dnia zapłaty.

Córka zmarłego – M. N. (1) wniosła o zasądzenie kwoty 120.000 złotych z tytułu odszkodowania (za znaczne pogorszenie jej sytuacji życiowej) i 170.000 zł tytułem zadośćuczynienia wraz z odsetkami ustawowymi od powyższych kwot od dnia 28 lutego 2013 roku do dnia zapłaty.

W uzasadnieniu pozwu powódki wskazywały, iż na skutek śmierci J. N. (1) doszło do rażącego pogorszenia się ich sytuacji życiowej. Wedle powódek to na zmarłym spoczywał ciężar zarządzania i prowadzenie gospodarstwa rolnego, a od momentu przejścia własności przez M. N. (1), ojciec wspierał ją, a po nagłej śmierci ciężar prowadzenia gospodarstwa spadł na powódkę R. N. (1), gdyż M. N. (1) popadła w depresję. Wskazano nadto, że powódki wskutek śmierci J. N. (1) przeżyły straszliwą traumę, co spowodowało pogorszenie się ich kondycji fizycznej i psychicznej (pozew k.3-7v).

W odpowiedzi na pozew (k.203-209) (...) S.A. w W. wniosło o oddalenie powództwa w całości i zasądzenie na jego rzecz kosztów procesu, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych.

Pozwane Towarzystwo przyznało fakt zawarcia umowy ubezpieczenia odpowiedzialności cywilnej przez sprawcę wypadku i wskazało, że z tytułu zadośćuczynienia i odszkodowania wypłaciło powódkom: R. N. (1) łącznie 31.390,00 złotych, przy czym 11.390,00 złotych stanowił zwrot kosztów pogrzebu, natomiast pozostała kwota stanowiła zadośćuczynienie. Córce zmarłego wypłacono kwotę 10.000 zł. zadośćuczynienia. Strona pozwana wskazała także, iż w jej ocenie śmierć J. N. (1) nie spowodowała znacznego pogorszenia sytuacji życiowej powódek, M. N. (1) od 2005 r. (czyli 6 lat przed wypadkiem) stała się właścicielką gospodarstwa rolnego rodziców, stąd już przejmując gospodarstwo winna być przygotowana do jego prowadzenia, a druga z powódek tak przed zdarzeniem z 16 maja 2011 r. jak i po zdarzeniu pozostaje w takiej samej sytuacji osoby która przekazała gospodarstwo rolne następcy.

W toku postępowania uległa zmianie sytuacja prawna pozwanego Towarzystwa (...), gdyż majątek Spółki (...) przejęło Towarzystwo (...) S.A. (...), które podtrzymywało wszystkie wnioski złożone przez jego poprzednika prawnego (k.414-414v, k.429-438).

Sąd ustalił następujący stan faktyczny:

J. i R. małż. N. byli współwłaścicielami gospodarstwa rolnego położonego w miejscowościach B. i K. z którego notarialną umową darowizny z dnia 25.01.2005 r. przekazali córce M. N. (1) działki oznaczone numerami geodezyjnymi (...) om pow.1,11 ha , a aktem notarialnym z dnia 13.05.2005 r. darowali ww. córce zabudowane gospodarstwo rolne opisane w trzech księgach wieczystych Sądu Rejonowego w K.: KW nr 22.722) położone w miejscowościach B. i K. (o pow. (...) ha), KW nr (...) o pow. (...) ha, KW nr (...) położone w miejscowości M. o pow.(...) ha). Drugi z aktów notarialnych sporządzono na podstawie przepisów ustawy z dnia 28.11.2003 r. o wspieraniu

rozwoju obszarów wiejskich ze środków z Sekcji Gwarancji (...) Funduszu (...), gdyż J. N. (1) (ur. (...)) spełniał warunki wymagane dla uzyskania renty strukturalnej, a M. N. (1) była rolnikiem młodszym od poprzedników prawnych i była właścicielką gospodarstwa o pow. 1.11,00 ha., posiadała także wymagane dla prowadzenia działalności rolniczej kwalifikacje zawodowe (technik rolnik). M. N. (1) zobowiązywała się (vide § 4 aktu notarialnego z 13.05.2005 r.) do prowadzenia działalności rolniczej na przejętych użytkach rolnych przez okres co najmniej 5 lat. Wedle R. N. (1) mimo wypełnienia przez córkę formalnych wymogów uprawniających ją do przejęcia gospodarstwa rolnego rodziców, nie „kwalifikowała się ona do samodzielnego prowadzenia gospodarstwa.” (R. N. (1) k.548). Dla darczyńców ustanowiono dożywotnią służebność osobistą polegającą na prawie korzystania z kuchni, dwóch pokoi, korytarza, łazienki z WC, strychu i piwnicy i swobodnego poruszania się po całej nieruchomości. (vide cyt. umowy notarialne i kopia wypisu z księgi wieczystej nr (...) Sądu Rejonowego w K. k.35-67). Darowane córce gospodarstwo rolne było ukierunkowane na produkcję mleka. (niesporne) R. N. (1) otrzymywała emeryturę rolniczą w niepełnej wysokości. (niesporne) Po zmianie właściciela, w darowanym M. N. (1) gospodarstwie rolnym nadal mieszkali J. i R. małż. N. wraz z córką M., prowadzili wspólnie gospodarstwo domowe, wspierali się w pracach w gospodarstwie nadal ukierunkowanym na bydło mleczne, J. N. (1) obsługiwał kombajn zbożowy, ziemniaczany, nawożenie, siew, koszenie łąk, zbiór zbóż przygotowywał paszę dla bydła, wywoził obornik. Oboje z córką przeprowadzali krowy na pastwisko, M. N. (1) kierowała ciągnikiem np. przy zwożeniu zboża. W 2010 r. właścicielka gospodarstwa (...) zawarła umowę z Agencją (...) (k.159-171), na mocy której otrzymała dopłaty do zakupionych maszyn rolniczych (ciągnik, prasa, pług i owijarka) co również zobowiązywało ją do prowadzenia gospodarstwa rolnego w okresie 5 lat. Powódka R. N. (1) m.in. doila krowy (dojarką elektryczną), przygotowywała posiłki, prowadziła niezbędną dokumentację gospodarstwa rolnego. Decyzje dotyczące produkcji rolnej gospodarstwa dokonywano wspólnie. (vide R. N. (1) k.230-231, M. N. (1) k.231v-232, U. W. k.477v478, S. R. k.479-80v, R. G. k.480-481 który potwierdza, że w jego ocenie gospodarzem do chwili śmierci był J. N. (1), T. N. k.482-483, Z. R., który aktualnie dzierżawi grunty gospodarstwa (...) wraz z częścią zabudowań ki k.481-482v).

W dniu 16 maja 2011 r. w miejscowości B. kierujący samochodem dostawczym marki F. (...) o nr rej. (...), Ł. N. nieumyślnie naruszył, doprowadzając w ten sposób do potrącenia zasady bezpieczeństwa w ruchu lądowym, w ten sposób, że zjechał na lewą stronę jezdni i dalej kontynuując jazdę tą stroną jezdni w sposób niedostateczny obserwował przedpole jazdy i przy wymijaniu poruszającego się pieszo J. N. (1) nie zachował bezpiecznego odstępu od pieszego doprowadzając do potrącenia ww. , który w wyniku odniesionych obrażeń wielonarządowych zmarł na miejscu zdarzenia, za co skazano kierującego na karę 1 roku i 6 miesięcy pozbawienia wolności z warunkowym zawieszeniem wykonania kary na okres lat 4 próby. Sprawca wypadku został ukarany nadto grzywną w ilości 150 stawek dziennych . (niesporne nadto prawomocny wyrok z dnia 05.11.2013 r. Sądu Rejonowego w K. w sprawie II K (...) k.274-277v, nadto akta cyt. sprawy II K (...))

J. N. (1) nie przyczynił się do wypadku z dnia 16.05.2011 r., gdyż to kierujący samochodem naruszył przepisy ruchu drogowego przystępując do wyprzedzania pieszego bez zachowania bezpiecznego odstępu (w sytuacji gdy droga była nierówna i z garbami), naruszył też zasadę ruchu prawostronnego. (ustna opinia biegłego sądowego ds. ruchu drogowego i rekonstrukcji wypadków W. W. (1) k.567-567v)

Pozwany nie kwestionuje tego, że sprawca wypadku posiadał w dacie zdarzenia ubezpieczenie w zakresie OC posiadaczy pojazdów mechanicznych u pozwanego. (k.205)

Zdarzenie z dnia 16.05.2011 r. i śmierć J. N. (1) są przyczyną sprawczą trzech procesów cywilnych o zadośćuczynienie w tym dwu zakończonych prawomocnie przed Sądem Rejonowym w K., gdzie wyrokiem z dnia 05.05.2016 r. w sprawie IC (...) z powództwa córki zmarłego i dwu jego wnuczek: U. W. (2), J. W. i D. W. zasądzono zadośćuczynienie w kwocie 30.000 zł. na rzecz córki zmarłego i kwoty po 5.000 zł. na rzecz każdej z wnuczek, przy czym w postępowaniu przedsądowym pozwany zrealizował kwoty odpowiednio 10.000 zł. na rzecz córki zmarłego i po 5.000 zł. na rzecz każdej z wnuczek. (niesporne nadto k.564 i k.554-558v) W sprawie IC (...) Sądu Rejonowego w K. prawomocnym wyrokiem z dnia 08.12.2015 r. zasądzono na rzecz syna zmarłego T. N. (2) i dwojga wnuków A. i A. rodzeństwa N. kwoty zadośćuczynienia w wysokości 30.000 zł. na rzecz syna zmarłego i kwoty po 5.000 zł. na rzecz każdego z jego

wnuków, przy czym wcześniej pozwany zapłacił uprawnionym odpowiednio kwotę 10.000 zł. synowi i po 5.000 zł. wnukom.(niesporne nadto k.468-476)

W każdej z ww. spraw Sądu Rejonowego w K. przyjęto, że J. N. (1) nie przyczynił się w żaden sposób do wypadku z dnia 16.05.2011 r. Pozwany nie odwoływał się od wyroków wydanych w ww. dwu sprawach Sądu Rejonowego w K.. (niesporne)

W okresie poprzedzającym ww. zdarzenie trzysobowa rodzina N. utrzymywała się wspólnie z renty strukturalnej J. N. (1), a środki finansowe uzyskiwane z gospodarstwa rolnego (...) przeznaczano na inwestycje w gospodarstwo. (R. N. (1) k.548v, świadkowie U. W. k.477-479).

W chwili śmierci J. N. (1) miał 65 lat, córka zmarłego M. N. (1) miała lat 29, żona zmarłego lat 56. J. N. (1) i R. N. (1) pozostawali w zgodnym pożyciu małżeńskim 34 lata. Zerwanie więzi emocjonalnej z mężem wywołało u powódki R. N. (1) stan żałoby z patologicznymi powikłaniami w postaci reakcji depresyjnej, co skutkowało obniżeniem jej aktywności życiowej i uniemożliwiło podjęcie aktywności zawodowej przez okres kilku miesięcy. Następnie gdy samodzielnie kontynuowała prowadzenie gospodarstwa, co wymagało ścisłej współpracy z córką – formalnie właścicielką gospodarstwa, a to było utrudnione i u R. N. (1) skutkowało powstaniem zaburzeń lękowych, w związku z czym w styczniu 2014 r. zgłosiła się do (...) w K. i podjęła leczenie. Wcześniej pozytywny wpływ na córkę miał J. N. (1), który mobilizował ją do pracy i to z nim wolała ona pracować w polu niż pozostawać z matką w kuchni.(vide R. N. (1) k.548). Leczenie specjalistyczne i profesjonalna pomoc psychologiczna spowodowało, że powódka odzyskała nieznaczne poczucie bezpieczeństwa w życiu, ale konieczna jest farmakoterapia i psychoterapia. W związku ze śmiercią męża u powódki R. N. stwierdza się długotrwały uszczerbek na zdrowiu w wysokości 5%. Wymaga ona farmakoterapii i psychoterapii(dokumentacja medyczna k.178-188, biegli psycholog M. W. k.301-304 i psychiatra M. R. (1) k.316-320, nadto k.408-409v). Powódka R. N. potwierdza (k.548), że wizyty, (w ramach NFZ) u psychiatry ma co dwa miesiące, a u psychologa co miesiąc.

M. N. (1) w następstwie śmierci ojca (w dniu śmierci ojca miała 29 lat), doznała ostrego stresu psychicznego, następnie pojawiły się u niej reakcje depresyjne, izolowanie się od innych, tłumienie emocji żałoby przez okres około dwu lat. W tym czasie wymagała pomocy ze strony rodziny i sąsiadów przy wykonywaniu prac przy inwentarzu i w polu. Następnie samodzielnie wraz z matką kontynuowała prowadzenie gospodarstwa rolnego, a to wymagało ścisłej współpracy między nimi. Utrudnienia w tej współpracy (powódka w następstwie stresu i wystąpienia zaburzeń emocjonalnych i poznawczych zmniejszyła krytycyzm co do swego zachowania co skutkowało niekorzystnymi decyzjami) spowodowały powstanie u niej zaburzeń depresyjno-lękowych, w związku z czym w styczniu 2014 r. podjęła leczenie w (...) w K.. Zaburzenia wtedy stwierdzone u powódki nie były bezpośrednim następstwem śmierci J. N. (1), a pośrednim. Bezpośrednim następstwem były stwierdzone w okresie nauki szkolnej: problemy z koncentracją, spowolnienie ruchowe, osobowość z charakterystycznymi predyspozycjami do nadmiernych reakcji emocjonalnych, obniżenie poziomu intelektualnego do upośledzenia w stopniu lekkim(biegła M. R. k.533v-534, k.592-592v, biegły dr. n.med. J. O. (1) k.590-591). Stwierdzony w związku ze śmiercią ojca uszczerbek na zdrowiu psychicznym powódki to 5%.(ww. biegli: psycholog k.306-306, psychiatra k.321-325, dokumentacja medyczna k.68-78, k.172-177, k.335-362, powódka R. N. k.548v).

Świadczenie chorobowe pobierane przez powódkę M. N. (1), w okresie od 1.04.2011r. do 30.09.2012 r., stanowiła kwota 5.180 zł., w okresie od 14.11.2012 r. do 11.02.2013 r. kwota łączna 900 zł. i od 11.08.2014 r. do 04.02.2015 r. kwota 1.780 zł. (pismo K. k.584).

Na dzień dzisiejszy powódka M. N. (1) w oparciu o wyrok Sądu Okręgowego w Koninie z dnia 29.12.2015r. w sprawie III (...) ma przyznane prawo do renty rolniczej z tytułu niezdolności do pracy na okres lat 2 od dnia zakończenia pobierania zasiłku chorobowego.(niesporne, nadto k.,501) Od września 2015 r. wydzierżawiła 10 ha gruntów gospodarstwa, pozostawiając 4 ha (łąki i pole uprawne pod uprawę zbóż) z których plony przeznaczane są na paszę dla inwentarza żywego(6 krów mlecznych i 6 opasów) Powódka pobiera rentę w kwocie po 463 zł. miesięcznie, z czynszu dzierżawnego ma rocznie 1 tonę żyta z jednego ha dzierżawionego gruntu. Dzierżawca płaci także podatek z dzierżawionego arealu.

(powódka R. N. k.547-548, umowa dzierżawy k.502, k.503-505 wymiar podatku z pozostawionego przez powódkę i wydzierżawionego gruntu). Powódka otrzymuje także płatności w ramach tzw. dopłat ze środków UE, za 2015 r. była to kwota 18.000 zł. we wcześniejszych okresach kwoty były podobnej wysokości. Otrzymuje pieniądze za sprzedane mleko i sprzedane bydło. (vide decyzja administracyjna k.506-508, decyzja z dnia 14.03.2016 r. ustalająca rentę od dnia 01.03.2016 r., powódka R. N. k.547-548v, wykaz płatności z tytułu dopłat ze środków UE za okres 2009-2016 - k.585-585v)

Powódki prowadzą wspólne gospodarstwo domowe, ale to R. N. (1) doi krowy, podejmuje decyzje dotyczące planu prac w gospodarstwie rolnym, przy pracach np. przy maszynach rolniczych gdy pracują obie powódki, to matka mówi córce, jakie czynności ma wykonać, musi też pilnować córkę by ta zażyła leki które ma zapisane. (R. N. k.547v).

R. N. (1) otrzymuje emeryturę rolniczą w kwocie 940,20 zł. miesięcznie netto. (powódka k.547v, decyzja k.499, wykaz pobieranej emerytury od 2010 r. do chwili obecnej k.584)

J. N. (1) otrzymał ostatnią rentę strukturalną w maju 2011 r. w kwocie 2.592,32 zł. netto, otrzymywałby ww. rentę strukturalną do dnia 30.04.2015 r., w okresie od dnia 1.06.2011 r. do dnia 30.04.2015 r. suma rent miesięcznych uwzględniając okresową waloryzację stanowiła by tak jak wyliczono to w pozwie (k.4, + informacja dotycząca renty strukturalnej J. N. (1) k.34, pismo (...) Oddział (...) z 11.03.2016 r.) kwotę łączną 134.201 zł. Natomiast suma rent pobieranych przez powódkę R. N. (1) w okresie od 1.06.2011 r. do 30.04.2015 r. stanowiła kwotę 54.795,82 złotych. (wyliczenie oparte o informację o pobranych przez powódkę rentach z pisma K. k.584)

Nie jest sporne to, że pozwane Towarzystwo (...) z tytułu zadośćuczynienia i odszkodowania wypłaciło powódkom: R. N. (1) łącznie 31.390,00 złotych, przy czym 11.390,00 złotych stanowił zwrot kosztów pogrzebu, natomiast pozostała kwota stanowiła zadośćuczynienie. Córce zmarłego wypłacono kwotę 10.000 zł. zadośćuczynienia. (k.24-25)

Powyższy stan faktyczny, Sąd ustalił w oparciu o powołane w ustaleniach faktycznych sprawy: dokumentację medyczną obu powódek, opinię biegłych psychologa i psychiatrów M. R. i J. O., ustną opinię biegłego W. W., akty notarialne i umowy zawarte przez powódki i J. N., informacje i dane z K. i (...), dowody wynikające z akt szkody pozwanego i rozstrzygnięć w powołanych sprawach Sądu Rejonowego w K. i aktach U (...) tut. Sądu, zeznania świadków i wyjaśnienia i zeznania powódek (k.230-232, k. 548-549).

Powyższy stan faktyczny był niesporny pomiędzy stronami, pozwane Towarzystwo (...) przyznało, iż z tytułu umowy ubezpieczenia na nim spoczywa ciężar rekompensaty powstałej szkody co do zasady. W toku postępowania pozwane kwestionowało swoją dalszą odpowiedzialność, ponad kwoty wypłacone powodom w trakcie likwidacji szkody. Podnoszony przez pozwanego zarzut przyczynienia się do wypadku przez J. N. (1) i dowód z zeznań sprawcy wypadku na tę okoliczność- choć nie zakwestionowano tego w sprawach Sądu Rejonowego w K. IC (...) i IC (...), gdzie przesłuchano świadka Ł. N. ale przyczynienia ze strony J. N. nie przyjęto, w powiązaniu z opinią biegłego W. W. wskazuje jednoznacznie na to, że zarzut zgłoszono w tej sprawie jedynie na użytek procesu, dlatego też wnioszek o dowód z ponownego przesłuchania świadka Ł. N. jako zbędny oddalono. Pełnomocnik powódki M. N. wskazywał z kolei że zdarzenie z 16.05.2011 r. jest jedyną i wyłączną przyczyną aktualnego stanu zdrowia ww. (np. k.484v) został ostatecznie obalony opinią uzupełniającą biegłego J. O. (k.590-591), pozostającą w tym zakresie w związku z wcześniejszą opinią biegłej M. R., co skutkowało tym, że sąd w tej sprawie przyjął, że powódka M. N. (jak zeznaje jej matka k.548) „spełniała wszystkie warunki (formalne) uprawniające ją do przejęcia gospodarstwa, ale moim zdaniem nie kwalifikowała się do samodzielnego prowadzenia gospodarstwa, w konsekwencji powyższego pozwanego nie obciążają aktualne następstwa na zdrowiu powódki M. N. będące wynikiem stwierdzonych w wieku szkolnym „obniżonej sprawności intelektualnej” (vide biegli psychiatrzy: J. O. k.590-591, M. R. k.592-592v).

Sąd zważył, co następuje:

Nie ulega wątpliwości, iż pozwane Towarzystwo (...) odpowiada w zakresie odpowiedzialności OC sprawcy wypadku. Pozwane Towarzystwo (...) nie kwestionowało podstawy swej odpowiedzialności co do zasady w toku niniejszego

postępowania, a jedynie twierdziło, iż wypłacone przez niego w toku postępowania likwidacyjnego kwoty wyczerpują w całości uzasadnione roszczenia powódek.

Zgodnie z art. 444 § 1 i § 2 k.c. jeżeli skutek uszkodzenia ciała lub wywołania rozstroju zdrowia nastąpiła śmierć poszkodowanego, naprawienie szkody obejmuje wszelkie wyniki z tego powodu koszty.

Przesłanką wymaganą do przyjęcia odpowiedzialności deliktowej poza wystąpieniem zdarzenia jest zaistnienie szkody powstałej w jej wyniku. Przez szkodę rozumie się nie tylko szkodę majątkową ale także i szkodę niematerialną. Szkody majątkowej nie można utożsamiać ze szkodą na mieniu. Postacią bowiem szkody majątkowej jest także tzw. szkoda na osobie. Polega ona na takim naruszeniu dóbr osobistych określonej osoby w następstwie którego dochodzi obok lub wespół z wyrządzeniem krzywdy w sposób pośredni do negatywnych następstw w majątku tej osoby.

Kolejną przesłanką konieczną dla przyjęcia odpowiedzialności deliktowej jest także występowanie związku przyczynowego pomiędzy zdarzeniem, a szkodą. Zgodnie z teorią przyczynowości adekwatnej związek przyczynowy zachodzi tylko wtedy gdy w zestawie wszystkich przyczyn i skutków mamy do czynienia jedynie z takimi przyczynami, które normalnie powodują określone skutki. Nie wystarczy więc stwierdzenie istnienia związku przyczynowego jako takiego, wymagane bowiem jest stwierdzenie, że chodzi o następstwo normalne.

W orzecznictwie Sądu Najwyższego podkreśla się, że związek przyczynowy jest kategorią obiektywną i należy go pojmować jako obiektywne powiązanie ze sobą zjawiska nazwanego „przyczyną” ze zjawiskiem określonym jako „skutek”. Ustawodawca wprowadzając w art. 361 § 1 k.c. dla potrzeb odpowiedzialności cywilnej ograniczenie odpowiedzialności tylko za normalne (typowe, występujące zazwyczaj) następstwa działania lub zaniechania, z których szkoda wynikła, nie wprowadza pojęcia związku przyczynowego w rozumieniu prawnym, odmiennego od istniejącego w rzeczywistości. Ogranicza tylko odpowiedzialność do wskazanych w przepisie normalnych (adekwatnych) następstw. Istnienie związku przyczynowego jako zjawiska obiektywnego jest determinowane określonymi okolicznościami faktycznymi konkretnej sprawy i dlatego istnienie związku przyczynowego bada się w okolicznościach faktycznych określonej sprawy (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 6 kwietnia 2011 r. wydany w sprawie I CSK 475/10).

Pozwane Towarzystwo nie kwestionowało związku przyczynowego między szkodą, a zdarzeniem i w konsekwencji wypłaciło powódkom stosowne w ocenie pozwanego odszkodowanie i zadośćuczynienie.

Zdaniem Sądu są podstawy do uznania, iż strona pozwana ponosi odpowiedzialność za szkodę jakiej doznały powódki w zakresie większym niż stwierdza się to w odpowiedzi na pozew, należy tu zauważyć, że powódki prowadziły wspólne gospodarstwo domowe i były najbardziej związane z J. N. (1), a przyjmując stanowisko pozwanego z odpowiedzi na pozew i treść prawomocnych orzeczeń w sprawach Sądu Rejonowego w K. IC (...) i IC (...) otrzymałyby niższe zadośćuczynienie niż zasądzone prawomocnie pozostałym dzieciom zmarłego.

Materiał dowodowy w niniejszej sprawie jednoznacznie wskazuje na istnienie związku przyczynowego pomiędzy zdarzeniem, a powstałą szkodą. Jak wskazali biegli sadowi psycholog i psychiatra (A. W. i M. R.) śmierć J. N. (1) wywołała u powódek: powódki R. N. (1) - reakcję depresyjną, która spotęgowała reakcję żałoby co w następstwie przyczyniło się do wystąpienia zaburzeń lekowych i skutkuje 5% długotrwałym uszczerbkiem na zdrowiu, a u powódki M. N. (1) reakcję depresyjną obwinianie się za śmierć ojca, wystąpienie zaburzeń emocjonalnych i poznawczych zmniejszenie krytycyzmu co do zachowania samej powódki i niekorzystne następstwa decyzyjne i w konsekwencji 5% długotrwały uszczerbek na zdrowiu ww. powódki.

Zgodnie z treścią art. 446 § 2 i 3 k.c. Sąd może przyznać najbliższym członkom rodziny zmarłego: rentę obliczoną wg potrzeb poszkodowanego, możliwości majątkowych zobowiązanego dla osoby względem której ciążył na zmarłym ustawowy obowiązek alimentacyjny, ponadto stosowne odszkodowanie, jeżeli skutek jego śmierci nastąpiło znaczne pogorszenie ich sytuacji życiowej. Celem odszkodowania przyznanego w oparciu o w/w przepis jest zrekompensowanie rzeczywistego znacznego pogorszenia sytuacji życiowej najbliższych członków rodziny zmarłego.

Przy czym przy określaniu wysokości szkody należy mieć na uwadze nie tylko jej majątkowy wymiar, ale również wymiar niemajątkowy.

Bogate orzecznictwo Sądu Najwyższego w tym zakresie wskazuje, iż podstawą do żądania odszkodowania za śmierć osoby bliskiej jest nie sam ból, poczucie osamotnienia i krzywdy, ale przełożenie się negatywnych emocji na dalszą aktywność zawodową i życiową pozostałych członków rodziny występujących z takim żądaniem. Dla przyznania odszkodowania z tytułu śmierci osoby bliskiej wystarczającym jest bowiem samo domniemanie faktyczne, że w wyniku utraty osoby bliskiej pogorszeniu uległa dotychczasowa sytuacja życiowa osób z najbliższego kręgu rodzinnego zmarłej osoby. Jak wskazał m.in. Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 3 grudnia 2010 r. wydanym w sprawie I PK 88/10 zwrot „znacznego pogorszenia sytuacji życiowej” należy odczytywać nie tylko w materialnym aspekcie zmienionej sytuacji bliskiego członka rodziny zmarłego, ale również w szerszym kontekście, uwzględniającym przesłanki pozaekonomiczne określające tę sytuację.

Bezspornym w niniejszej sprawie jest, iż śmierć J. N. (1) wywarła negatywny wpływ na dotychczasowe życie powódek. Powyższe było tym bardziej bolesne, albowiem powódki i J. N. (1) byli silnie związani ze sobą, wspólnie prowadzili gospodarstwo rolne i domowe wspierali się wzajemnie, aktywnie uczestniczyli w życiu rodzinnym. Takie relacje pomiędzy powódkami i J. N. (1) umożliwiały powódkom pozytywne myślenie o swojej przyszłości. Wiedziały one, że z upływem lat i wprawdzie z mniejszymi siłami J. N. (1) mogą jednak liczyć na pomoc męża i ojca. W przedmiocie dotyczącym żądania odszkodowania w zakresie dotyczącym udziału powódki R. N. (1) w rencie strukturalnej męża, zauważyć należy, że bez tego wsparcia powódka nie byłaby w stanie samodzielnie się utrzymać, z tym że i powódka otrzymywała (za życia męża) niewielkie świadczenie rentowe (k.584 pismo K.) i jak mówi (k.549v) i Sąd tak przyjmuje, „pieniądze z gospodarstwa szły na inwestycje w gospodarstwo utrzymywaliśmy się z renty strukturalnej. Prowadziliśmy 3 osobowe gospodarstwo domowe”. W tej sytuacji uznając że renta strukturalna przysługiwała J. N. (1) do 30.04.2015 r. za okres od 01.06.2011 r. do ww. terminu, zsumowano dochody z renty strukturalnej (134.402,02 zł.) i świadczenia powódki J. N. (1) w tym samym okresie (54.795,82 zł.), a uwzględniając fakt, że utrzymywały się z tego 3 osoby, zasądzono powódce J. N. (1) kwotę 1/3 tj. 63.06626 zł. z tym że z odsetkami ustawowymi od dnia 14.01.2014 r. co do kwoty wtedy wymagalnej (wezwanie do zapłaty k.31-33), odsetki od kwot które były wymagalne już po wpływie wezwania do zapłaty, zasądzono od dnia następnego po doręczeniu pozwanemu odpisu pozwu -k.200 akt.(art.446 § 2 k.c.)

Śmierć męża i ojca nie tylko, co oczywiste, wywołała ból i poczucie osamotnienia, ale skutkowałą zmianą dotychczasowego trybu życia i zachwianiem poczucia bezpieczeństwa u powódek wyrażanego nie tylko w formie materialnej, ale w głównej mierze emocjonalnej. Wskutek śmierci J. N. (1) powódki znacznie ograniczyły swoją aktywność w gospodarstwie rolnym z uwagi na brak osoby dotąd kierującej pracami. Złe samopoczucie, tęsknota doprowadziły obje powódki do stanów depresyjnych i ogólnego pogorszenia się ich stanu zdrowia (z tym że nie dotyczy to problemów wynikających z braku porozumienia między powódkami). Śmierć męża i ojca miała ostatecznie podobny w zakresie uszczerbku na zdrowiu bo 5% wpływ na zdrowie powódek. Wskazać należy, iż przed wypadkiem z 16.05.2011 r. powódka M. N. (1) mimo, że formalnie od 2005 r. stała się właścicielką całego gospodarstwa rolnego, to nie byłaby w stanie prowadzić gospodarstwa samodzielnie z przyczyn wykazanych przez biegłych psychiatrów M. R. i J. O., których to opinii strony procesu ostatecznie nie kwestionowały.

Obie powódki w styczniu 2014 r. podjęły leczenie w (...),

Mając powyższe na uwadze, Sąd doszedł do wniosku, iż aktualny stan gospodarstwa rolnego i brak wsparcia ze strony J. N. (1) świadczy o znacznym pogorszeniu się sytuacji życiowej powódek, co winno się przełożyć na przysługujące im od pozwanego odszkodowanie. Uwzględnić należy także to, że powódka M. N. (1) pozostaje właścicielką gospodarstwa rolnego, osiąga z niego dochód, z tytułu sprzedaży mleka, sprzedaży bydła, z czynszu dzierżawnego, dopłat ze środków UE, renty rolniczej z tytułu niezdolności do pracy. Powódka R. N. (1) utraciła męża i jego wsparcie, praktycznie to ona obecnie kieruje gospodarstwem, wykonuje w nim niezbędne prace (np. dojenie krów do czasu likwidacji stada) i otrzymuje rentę rolniczą w kwocie 940,20 zł. miesięcznie netto. Uwzględniając powyższe, fakt, że zasądzona powódce skapitalizowana renta ma charakter odszkodowawczy uznano, że kwoty po 20.000 zł. odszkodowania zrekompensują

powódkom, w takim wymiarze w jakim jest to możliwe, pogorszenie sytuacji życiowej. Ponadto w ocenie Sądu J. N. (1) (ur.(...)), z racji wieku nie mógłby wykonywać wszystkich niezbędnych w gospodarstwie prac, sam wymagałby wsparcia i opieki ze strony osób bliskich. Nie mógłby bez końca zastępować córki - właścicielki gospodarstwa rolnego w codziennych działaniach na rzecz gospodarstwa, planowaniu produkcji i wskazywaniu jakie czynności należy w danym momencie podejmować.

W myśl art. 446 § 4 k.c. Sąd może także przyznać najbliższym członkom rodziny zmarłego odpowiednią sumę tytułem zadośćuczynienia pieniężnego za doznaną krzywdę. Odnośnie zadośćuczynienia wskazać należy co następuje. Ustawodawca poza wskazaniem, iż kwota przyznana tytułem zadośćuczynienia winna być wymierna do powstałej szkody nie wskazuje innych zasad ustalenia jej wysokości (posiłkować w tym zakresie należy się orzecznictwem i poglądami wypracowanymi na tle stosowania art. 445, 23 i 24 k.c.). Bogate orzecznictwo Sądu Najwyższego w tym zakresie wskazuje natomiast, iż przy ustaleniu wysokości zadośćuczynienia należy mieć na uwadze całokształt okoliczności sprawy nie wyłączając takich czynników jak wiek poszkodowanego, rozmiar doznanej krzywdy, stopień cierpień fizycznych i psychicznych, ich intensywność, czas trwania, długotrwałość. Kompensacie podlega doznana krzywda, a więc w szczególności cierpienie, ból i poczucie osamotnienia po śmierci najbliższego członka rodziny. Rolą zadośćuczynienia jest bowiem złagodzenie doznanej niewymiernej krzywdy poprzez wypłacenie nie nadmiernej lecz odpowiedniej sumy, w stosunku do doznanej krzywdy. Ustalenie jej wysokości powinno być jak wielokrotnie wskazywał Sąd Najwyższy dokonane w ramach rozsądnych granic, odpowiadających aktualnym warunkom i sytuacji majątkowej społeczeństwa przy uwzględnieniu, iż wysokość zadośćuczynienia musi przedstawiać ekonomicznie odczuwalną wartość.

Uwzględniając stopień cierpień powódek pozostający w związku ze zdarzeniem z dnia 16.05.2011 r., fakt, że jak wynika z opinii biegłych mają one nadal wpływ na życie powódek, nieodwracalność skutków powstałych wskutek śmierci męża i ojca, zmiany w sferze psychicznej jakie zaszły u powódek po wypadku, powyższe uzasadnia zdaniem Sądu, zasądzenie od pozwanego na rzecz każdej z powódek kwoty po 80.000 zł. zadośćuczynienia. Uwzględnić należy także to jakie kwoty zadośćuczynienia zasądzono na rzecz pozostałych dzieci (i wnuków) J. \N. w cytowanych wyżej sprawach Sądu Rejonowego w K.. Fakt że pozwany dokonał wypłaty zadośćuczynienia w kwocie 20.000 zł. na rzecz żony zmarłego i 10.000 zł. na rzecz córki, skutkuje tym, że zasądzono w wyroku 60.000 zł. powódce R. N. (1) i 70.000 zł. M. N. (1)..

Skutki śmierci męża i ojca rozciągają się na całe życie osób bliskich i będą skutkować zarówno w aspekcie osłabienia aktywności życiowej, motywacji do przezwycięzania trudności życia codziennego, pogorszenia stanu zdrowia w następstwie cierpienia i poczucia krzywdy. Zadośćuczynienie pieniężne choć w części zrekompensuje powódkom krzywdę za naruszenie prawa do życia w rodzinie i ból spowodowany utratą najbliższej osoby. W ocenie Sądu ta kwota zasądzona od pozwanego na rzecz powódek oraz uprzednio wypłacone przez pozwane Towarzystwo (...) z tytułu zadośćuczynienia odpowiada aktualnym warunkom i sytuacji majątkowej społeczeństwa. Zdaniem Sądu zważywszy na wysokość przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia oraz wysokość innych świadczeń przyznanych powódkom, zadośćuczynienie będzie stanowiło dla nich odczuwalną wartość i pozwoli na zrekompensowanie w takim jak jest to możliwe stopniu przeżytych cierpień, przy jednoczesnym częściowym zabezpieczeniu finansowym powódek na dalsze lata ich życia (przy założeniu że córka zmarłego dysponuje majątkiem stanowiącym zabezpieczenie na przyszłość o czym mówi jej matka k.549 i wsparciem w przyszłości także ze strony rodzeństwa).

Jeśli chodzi o początek daty płatności odsetek od zasądzonej kwoty, to stosownie do treści art. 481 § 1 k.c. wierzyciel może żądać odsetek za czas opóźnienia jeżeli dłużnik opóźnia się ze spełnieniem świadczenia, które jest wymagalne. Zdarzenie będące przyczyną sprawcą szkody miało miejsce w dniu 16.05.2011 r. Jak wynika z akt szkodowych pozwane zostało zawiadomione o roszczeniu powódek o zapłatę ww. kwot pismem z dnia 11.02.2013 r. (nadal k.21-23 akt) Tym samym za zasadne należało uznać żądanie powodów zasądzenia odsetek ustawowych, zgodnie z żądaniem pozwu.

W ocenie Sądu brak było podstaw do uwzględnienia roszczeń pozwu powódek w całości. To w jakiej wysokości należy przyznać zadośćuczynienie i odszkodowanie, winno być uzależnione od okoliczności danej sprawy, stopy życiowej społeczeństwa. Należy mieć na uwadze kompensacyjny, a nie represyjny charakter tego roszczenia. W świetle powyższego, w ocenie Sądu, roszczenie powódek w pozostałej części należało uznać za nieuzasadnione. Powyższe

skutkowało oddaleniem powództwa w pozostałym zakresie. Mając powyższe na uwadze orzeczono jak w pkt. I 1 i 2 wyroku.

Wartość przedmiotu spory stanowiła kwota łączna 497.201 zł. Powódki wygrały proces co do kwoty łącznej 232.066,26 zł. Poniosły koszty sądowe i zastępstwa procesowego w zakresie roszczeń powódki M. N. (1) i koszty związane z udziałem biegłych (650 zł.) Strona pozwana poniosła wydatek związany z udziałem fachowego pełnomocnika i 650 zł zaliczki na opinie biegłych. Dlatego też koszty zastępstwa procesowego na podstawie art. 100 k.p.c. zostały pomiędzy stronami wzajemnie zniesione (pkt. IV wyroku).

O kosztach sądowych orzeczono jedynie w zakresie w jakim dokonano wypłat kwot należnych biegłym - ze środków Skarbu Państwa (była to łączna kwota 719,02 zł. stanowiąca różnicę w kwocie łącznej wynikającej z rachunków biegłych tj. 2019,02 zł. i zaliczką stron w kwocie 1.300 zł.(2 x 650 zł.), stąd każdą ze stron obciążono w 1/2 ww. wydatku Skarbu Państwa.

Mając na uwadze sytuację życiową powódek, jak i fakt subiektywnie uzasadnionych roszczeń pozwu, wynik procesu z mocy art. 113 pkt 4 ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych, nie obciążano stron pozostałymi nieuiszczonymi kosztami sądowymi (w zakresie żądań powódki R. N. (1)). Powyższe rozstrzygnięcie w zakresie kosztów sądowych i procesu było uzasadnione wynikiem sprawy, poniesionymi kosztami przez strony, okolicznościami sprawy, nakładem pracy pełnomocników reprezentujących strony.

/-/ SSO Jan Bartniak